

Stortinget, 19. juni 1989

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

INNLEGG I DEBATTEN OM LANGTIDSPROGRAMMET

President,

Norge er på vei ut av krisen. Gjennom felles løft og større samfunnsansvar er vi i ferd med å legge grunnlag for ny vekst. Vi har igjen vist at vi her i landet kan ta et krafttak når det trengs.

Det gjelder nå å bygge videre på det som er oppnådd, slik at vi får et mer solid grunnlag for full sysselsetting i alle deler av landet.

Da Stortinget i 1985 drøftet regjeringen Willochs langtidsprogram var diskusjonen preget av at vi fortsatt hadde meget høye oljeinntekter og at vi ennå ikke var klar over den meget alvorlige situasjonen i vår fastlandsøkonomi som da var i ferd med å bygge seg opp. Likevel dreide den politiske debatten seg i høy grad om hvordan vi skulle få til sterkere vekst i fastlandsøkonomien, den dreide seg om hvordan inntektsøkningene skulle fordeles, og om hvilke verdier som skulle prege samfunnsutviklingen i de årene vi da sto foran.

Den gangen gikk det bare noen måneder før det var klart at det økonomiske grunnlaget var falt bort, både for den daværende regjeringens langtidsprogram og for Arbeiderpartiets alternativ. Det har vært en krevende og tildels smertefull omstilling. Etter en forfeilet satsing på lånefinansiert forbruk som motor i den økonomiske veksten og etter å ha blitt rammet av et fall i oljeprisene, har vi nå brakt orden i norsk økonomi, og skapt grunnlag for ny vekst i sysselsetting og produksjon.

Vi hadde vært gjennom en periode da mange fikk det inntrykk at problemene ville bli borte om bare politikerne "blandet seg" mindre. Flere og flere måtte erfare på nytt at det må felles ansvar og styring til. Vi måtte gjøre krisetid til reformtid, vi måtte omprioritere i enda sterkere grad og vi måtte mobilisere til ny innsats for å rette opp norsk økonomi.

I dag kan vi konstatere at mye er oppnådd. Norsk økonomi er brakt inn på tryggere grunn, og vi har gjennomført omfattende reformer, også til tross for en vanskelig parlamentarisk situasjon.

Gjennom økt barnehageutbygging, økt barnetrygd og forlenget svangerskapspermisjon har vi styrket barneomsorgen og gitt småbarnsforeldrene økte muligheter til å gi barna en trygg oppvekst.

I samarbeid med partene i arbeidslivet er det gjennomført en pensjonsreform som fra nyttår vil gi yrkesaktive anledning til å gå av med pensjon allerede fra 65 år. Vi har maktet våre forpliktelser overfor folketrygdpensjonistene og vi har rettet opp den uretten stats- og kommunepensjonistene i mange år var utsatt for og som gradvis reduserte deres reelle pensjonsnivå.

Vi har gjenreist Husbanken som den dominerende boligbank og utviklet nye låneordninger, spesielt innrettet på unge mennesker i etableringsfasen. Ikke noe av dette var det rom for under den forrige regjering, selv om de økonomiske mulighetene var langt bedre.

Gjennom samarbeidet med fagbevegelsen og organisasjonene i arbeidslivet har vi skapt en mer rettferdig fordeling, og sikret grunnlaget for at kostnadsveksten nå er lavere enn hos våre konkurrenter. Vi har på denne måten også lagt grunnlaget for at renten har falt. Dette er viktige økonomiske resultater. Men like avgjørende er det at flere har innsett at ansvar og samarbeid om nasjonale oppgaver er helt nødvendig. Det blir det også på 90-tallet.

Viljen til å satse på en felles framtid vil vi markere ved å gjennomføre store investeringer, i mennesker såvel som i miljø.

For første gang i et Langtidsprogram har vi nå fått en samlet gjennomgang av hele det området som gjelder barns oppvekstvilkår, læring og kunnskapstilegnelse.

De reformene i Regjeringens langtidsprogram som vil skape større trygghet for barna og barnefamiliene er jeg glad for det er bred enighet om: økt barnehageutbygging, et aktivitetstilbud til småskolebarna, arbeidstidsreformer som gir nye muligheter, lenger svangerskapspermisjon og høyere fødselspenger til hjemmearbeidende mødre.

Det er bred enighet om å styrke skolen. Det vil bli gjennomført 10 års obligatorisk skolegang, og 6-åringene vil få et undervisningstilbud. Skoledagens lengde vil øke, og det vil bli utviklet et tilbud om tilsyn og aktiviteter etter skoletid.

Langtidsprogrammet er det første program en norsk regjering har lagt fram der miljøpolitikk er blitt et sentralt og gjennomløpende tema.

Vi er klar over den store utfordring kommunesektoren og kommunepolitikere er blitt stilt overfor under den vanskelige snuoperasjonen vi har vært gjennom. Fra regjeringens side kan vi ikke love at det skal bli noen lett oppgave å styre og prioritere i kommunene i årene framover, men vi tar sikte på å gå fra nullvekst til en nøktern realvekst. Jeg er glad for å konstatere at det ble bred enighet om en ramme på 2 prosent realvekst i 1990 da Stortinget behandlet kommuneøkonomien i forrige uke.

I årene framover bør de offentlige utgiftene vokse om lag i takt med veksten i landets inntekter. Fellesoppgavene må følgelig bli løst med uendret skattenivå. For å dekke økte behov, blant annet innen eldreomsorgen og helsevesenet, er det nødvendig med økt produktivitet og streng prioritering av ressursene i offentlig sektor.

La oss derfor nå få på bordet de konkrete forslagene til utgiftskutt som kan danne grunnlaget for de skattelettelser både Høyre og Fremskrittspartiet forespeiler. Da kan velgerne selv vurdere fordelene ved skattelettelser når de får vite hvor de offentlige budsjettene skal kuttes.

Vår aller største utfordring er å bekjempe arbeidsløsheten. I årene 84-87 var etablert en lang rekke arbeidsplasser som det ikke var noe varig grunnlag for. Derfor var en viss øking i ledigheten ikke til å unngå i den omstillingsprosessen vi måtte gjennom. Men den er blitt klart sterkere enn vi hadde ventet. Gjennom den omfattende satsingen på arbeidsmarkedstiltak og samfunnsnyttige investeringer bygger vi nå bro mellom de arbeidsplassene som var og de som skal komme. Grunnlaget for ny vekst er nå lagt ved de resultater vi har oppnådd og som har styrket norsk økonomi.

Vi ser arbeid for alle som den aller viktigste oppgaven vi nå står foran. Det er oppsiktsvekkende at dette helt sentrale området ikke er nevnt i de felles merknader som Høyre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet har lagt fram i innstillingen. Det er kanskje ingen tilfeldighet. De enorme utfordringene på dette området er knapt nok nevnt i Høyres meget omfangsrike fraksjonsmerknader, i motsetning til det som er tilfelle for Senterpartiets del.

Fordi vi i 80-årene igjen fikk en sterk flyttestrøm fra distriktene, ble det skapt pessimisme i mange bygder. Den sterke veksten vi hadde i sentrale strøk tidligere på 80-tallet trakk folk vekk fra distriktene. I løpet av 1987 og 1988 er det blitt en noe mer balansert utvikling. Belfokningsveksten og sysselsettingsutviklingen er jevnere fordelt.

President,

Dette er ikke noe som er kommet av seg selv. Det har krevet en ny politikk, med vilje til økonomisk styring. Siden regjeringsskiftet har vi økt rammene for de distriktpolitiske tiltakene med nærmere 40 prosent, og har gjennomført nye tiltak

for Finⁿmark og Nord-Troms. Utfordringene i distriktpolitikken vil likevel bli store også i nitti-årene. Vi må fortsette den betydelige og langsiktige satsningen når det gjelder kompetanse og teknologi i distriktene. Levedyktige og trygge lokalsamfunn forutsetter også tilgang på barnehager, skole og helse- og omsorgstjenester.

Vår velferdsstat, vår utjæmningspolitikk, vår distriktpolitikk - alt dette er bare mulig gjennom en form for politisk styring som enkelte vil oppfatte som begrensende på egen handlefrihet. Slik uttrykte Senterpartiets hovedtalsmann det i formiddag. Jeg er ikke sikker på hvor godt det passer sammen med hr. Talleraas' krav om at vi må redusere det offentliges innflytelse.

Under påskudd av å ville mindre byråkrati og mer folkestyre foreslår Fremskrittspartiet for sin del en massiv omfordeling til fordel for de mest velstående i Norge. Fremskrittspartiets politikk er en vei mot et samfunn med færre muligheter og flere tapere. La meg nevne noen eksempler:

I Stortingets debatt om Trygdemeldingen fikk vi presentert Fremskrittspartiets modell for hvordan trygdesystemet skal utformes. Den ville føre til stor sosial urettferdighet dersom den skulle settes ut i livet. For Fremskrittspartiets modell betyr at de med inntekt under 150.000 kroner ville måtte betale 5 prosent mer av sin inntekt i folketrygdavgift enn i dag, mens de med 400.000 kroner ville betale nesten 4 prosent mindre. Til tross for at folk med gjennomsnittsinntekt ville måtte betale 7-8000 kroner mer i folketrygdavgift hvert år, vil pensjonen bli omkring 15.000 kroner lavere enn med dagens system.

De med riktig høye inntekter ville med Fremskrittspartiets opplegg derimot kunne skaffe seg betydelige private tilleggspensjoner med skattefordeler som i virkeligheten må dekkes i form av høyere skatt for de som ikke har råd til slike tilleggspensjoner.

Dette er det omvendte av de solidariske prinsipper folketrygden i dag bygger på. Jeg er glad for at et bredt flertall i Stortinget avviste Carl I. Hagens usosiale forslag.

Fremskrittspartiet vil også avvikle Husbanken og Statens lånekasse. Det betyr at alle de hundretusener som gjennom årene har fått mulighet til å skaffe seg bolig gjennom Husbanken, i tilfelle vil oppleve at deres barn og barnebarn som kommer etter, ikke vil få den samme muligheten. Opphever vi lånekassa vil det bety reduserte muligheter for mennesker med alminnelig økonomi til å skaffe sine barn en god utdanning.

Fremskrittspartiet vil også ha slutt på all driftsstøtte til utøvende kunst, teatre, operaen, orkestre. Dette ville ikke være noe mindre enn en katastrofe for norsk kulturliv.

President,

Får vi et borgerlig flertall også ved valget til høsten, er det lett å forstå at det blir et flertall som får enda større problemer enn de nå har hatt med å samle seg om et politisk program og en klar, målrettet kurs for Norge.

Tyngdepunktet på borgerlig side er klart flyttet mot høyre. Vi står overfor et langt sterkere Fremskrittsparti, og et Høyre som ikke klart har markert grensegangen mot det. De tre tidligere regjeringspartienes 22 punkter bærer dessuten preg av den reelle situasjon - de store motsetninger i holdning og kurs mellom de tre. Dette gjør at innholdet enten er preget av felles politisk tankegods i norsk politikk, eller av uklare og dermed intetsigende formuleringer, som kan tolkes i to eller tre retninger. Det har vi fått bekreftet også i dagens debatt. Så er det da heller ikke i denne erklæringen at svarerene omkring et fremtidig borgerlig samarbeid og om et eventuelt regjeringsalternativ ligger.

Den svaret har vi ikke fått i denne debatten heller. Det er svært urealistisk å legge til grunn at de tre tidligere regjeringspartiene skal få ha noe flertall. Det betyr at man på

borgerlig side her i salen unnlater å drøfte de realitetene vi står overfor foran dette valget: at borgerlig politikk vil være avhengig av Fremskrittspartiet.

Derfor er de sentrale spørsmål, fra nå og fram til den 10. desember dette: - Finnes det egentlig noe borgerlig regjeringsalternativ?

- Hva vil et slikt alternativ gå ut på?

Jeg skulle, herr President, ønske at svaret på spørsmål 1 var ja - og at vi visste hva et slikt alternativ ville bety i praktisk politikk. Det vi nå bør få et klarest mulig svar på, er hva et borgerlig flertall vil bety av politisk linje og kurs. Det trenger velgerne å vite, helst i god tid før valget.

Å forhandle med Fremskrittspartiet etter valget er realiteten. Men det vil man ikke innrømme fullt ut hverken i Høyre, Kristelig Folkeparti eller Senterpartiet.

De tre partiene mistet sitt flertall ved valget i 1985. De valgte imidlertid å fortsette i regjeringsposisjon fordi de sammen med Fremskrittspartiet fortsatt hadde et flertall i Stortinget. Det holdt et halvt år. Så greide de ikke lenger å samle flertall for en politikk, verken gjennom et samarbeid med Fremskrittspartiet eller med Arbeiderpartiet. Når de nå krever en ny kurs i forhold til den Arbeiderpartiet har fått flertall for - bl.a. i et samarbeid med mellompartiene - ja, da må det skje gjennom et samarbeid med Fremskrittspartiet. Arbeiderpartiet vil selvsagt ikke kunne bidra til den høyredreining de tre partiene ville innebære.

En ny borgerlig regjering som baserer seg på et samarbeid med Fremskrittspartiet vil også bety at Fremskrittspartiet får økt

innflytelse. Det vil bety en enda sterkere høyredreining av politikken enn den vi fikk etter valget i 1981.

President,

Arbeiderpartiet har hatt regjeringsansvar uten flertall bak seg i Stortinget i 16-17 år siden krigen. I alle disse årene har Arbeiderpartiet greid å samle flertall gjennom et sak-til-sak samarbeid i Stortinget - nå også i perioder med borgerlig flertall.

På borgerlig side har vi i samme periode sett at ingen borgerlig regjering har sittet ut sin mandatperiode - tross borgerlig flertall i Stortinget.

Arbeiderpartiets oppgave blir å få gjennomført sitt program så langt det er mulig, også gjennom et samarbeid med andre partier. Det gjelder både den økonomiske hovedstrategi og det gjelder viktige verdivalg. Det har vi greid i denne perioden. Det er et minst like stort behov for at Arbeiderpartiet er tyngdepunkt i norsk politikk i de årene vi nå går inn i.